

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

11-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 11 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Muxammadiev Akmal Ganievich</i> TOSH DAVRIDA KVARIS XOMASHYOSIDAN FOYDALANISH MASALASINI O'RGANISH	10-15
<i>Xujaniyazov Uktam Yeshbayevich</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONDA MADANIYAT SOHALARI RIVOJLANISHINING ASOSIY TENDENSIYALARI (QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA)	16-21
<i>Mo'minov Xusanboy Madaminjonovich, Xamidova Ominaxon</i> ANTI-K TEATR	22-25
<i>Ravshanov O'ktamali Rustam o'g'li</i> SOPOL IDISHLARDAGI EPIGRAFIKA	26-29
<i>Elboyeva Shaxnoza</i> O'ZBEK OLIMLARI VA MUTAXASSISLARINING GLOBAL FAN VA TEXNOLOGIYA RIVOJIGA TA'SIRI: TARIXDAN HOZIRGI	30-33
<i>Esanova Nilufar</i> O'ZBEKISTONNING SANOAT SOHASIDA KADRLAR TAYYORLASH SIYOSATI: ILMIY ASOSLAR VA DOLZARB MASALALAR	34-38
<i>Asadova Ra'no Baymanovna, Ashurova Qunduz Abduxoliq qizi</i> QASHQADARYO VILOYATIDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING RIVOJI (1990–2025): MANBALAR, MUAMMOLAR VA TENDENSIYALAR	39-42
<i>Umarqulova Gulchiroy Fayzulla qizi</i> JIZZAX CHO'LLARINING O'ZLASHTIRILISHI VA MIRZACHO'L VA DO'STLIK TUMANLARINING TASHKIL TOPIHI TARIXIDAN	43-47
<i>Shirinova Nargiza Faxritdinbek qizi</i> XIX ASR IKKINCHI YARMI – XX ASR BOSHLARIDA TURKISTONDA DORISHUNOSLIK AN'ANALARI TARIXIDAN	48-53

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Akbarov Husan O'zbekxonovich</i> BOG'DORCHILIK XO'JALIKLARINING ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI EKONOMETRIK MODELLAR ASOSIDA BAHOLASH	54-59
<i>Asqarova Nargiza Ilhomxo'jayevna</i> KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING ILG'OR XORIY TAJRIBASI	60-67
<i>Nurmurodov Zafarjon Nurmurod o'g'li</i> MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI ORGANLARINI RAQAMLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI VA MUAMMOLARI	68-72

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Abilov O'rol Murodovich</i> OPTIMIZM-PESSIMIZMNING IJTIMOIIY VA GNOSEOLOGIK ASOSLARI	73-81
<i>Ismoilov Maxamadixon Isroilovich</i> AXLOQ VA FOYDA O'RTASIDAGI DIALEKTIKA: IQTISODIY RATSIONALIZMGA AKSIOLOGIK YONDASHUV	82-90
<i>Yuldashev Rustam Daniyrovich</i> YOSHLAR TARBIYASIDA DINIY-MA'RIFIY TUSHUNCHANING O'RNI VA AHAMIYATI	91-98
<i>Sagdullayeva Dilbar Shuxratovna</i> JAMOATCHILIK NAZORATINI TAKOMILLASHTIRISHNING FALSAFIY JIHATLARI	99-105
<i>Narziyev Zubaydillo Ibodilloevich</i> AZIZIDDIN NASAFIYNING TASAVVUF ILMIGA OID QARASHLARINING METODOLOGIK TAHLILI	106-112
<i>Mamajonov Sanjarbek Hamrajonovich</i> SOTSIAL INJENERIYANING RIVOJLANISH TARIXI VA METODOLOGIYASI	113-118
<i>Rajabov Ilxom Mustafoevich</i> ZAMONAVIY TA'LIM PARADIGMALARI (RAQAMLI TA'LIM, KOMPETENSIYAVIY YONDASHUV, UZLUKSIZ TA'LIM): IJTIMOIIY-FALSAFIY TAHLIL	119-123
<i>Toirov Ilxom</i> MADANIYAT VA KUNDALIK HAYOT DIALEKTIKASI	124-127
<i>Mamatnazarov Lazizbek To'raquliyevich</i> ZO'RAVONLIK IJTIMOIIY-XATARLI XULQ-ATVOR SIFATIDA: MAZMUNI VA MOHIYATI, OQIBATLARI	128-131
<i>Toxirov Abdumalik Ashurali o'g'li</i> MODERNIZATSIYA SHAROITIDA YOSHLAR AXLOQIY QADRIYATLARINING TRANSFORMATSION DINAMIKASI	132-136
<i>Нурмухамедова Севара Бадриддиновна</i> ВЛИЯНИЕ СРЕДСТВ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ НА ФОРМИРОВАНИЕ ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЙ МОЛОДЕЖИ	137-141
<i>Axmedova Dilrabo Sa'dullayevna</i> YOSHLAR SALOMATLIGI VA IJTIMOIIY SHAKLLANISH: STRESS, DEPRESSIYA, RUHIY SALOMATLIK, JAMOATCHILIK VOSITASI SABOQLARI ...	142-145
<i>Xolmirzayeva Jumagul Xamdamovna</i> YOSHLAR MEHNAT MADANIYATI VA UNING JAMIYAT RIVOJIGA TA'SIRI	146-150
<i>Abdusalimov Abror Vali ug'li</i> MIRZO G'OLIB VA MUHAMMAD IQBOL IJODIDAGI FALSAFIY, MA'NAVIY VA BADIY MUSHTARAKLIK	151-158
<i>Maxmudov Izzatillo Ne'matilloevich</i> IJTIMOIIY ADOLAT: NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI VA ZAMONAVIY TALQINI	159-163
<i>Aripov Alisher Sayfiddinovich</i> KORRUPSIYA TUSHUNCHASINING ILMIY-METODOLOGIK ASOSLARI	164-167
<i>Xudoyqulov Shukrullo Sohibovich</i> O'ZBEKISTONDA YANGI TARAQQIYOT BOSQICHIDA YANGI MA'NAVIY MAKONNI YARATISH TAMOIYILLARI	168-172

<i>Ibrogimova Gulbaxor Eshmatmatovna</i> MA'NAViy-AXLOQiy TANLOV TUSHUNCHASI VA UNING FALSAFIY MOHIYATI	173-176
--	---------

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Abduraxmonova Ra'no Kosimovna</i> NEMIS TILIDAGI DINIY MATNLARNING O'ZBEK TILIGA	177-182
<i>Abdusalimov Abdulaziz Abdumutal o'g'li</i> INGLIZ TILI MODAL FE'LLARINING TIPOLOGIK TALQINI	183-188
<i>Abduraximova Okila Gayratovna</i> ZAMONAVIY NEMIS TILIDA NEOLOGIZMLAR TIPOLOGIYASI VA TASNIFI	189-194
<i>Ubaydullayeva Umida Abdushukur qizi</i> TERMIN, TERMINOLOGIYA VA ULARNING YONDOSH TUSHUNCHALARGA MUNOSABATI	195-198
<i>Sayitqulova Zilola Xusniddin qizi</i> BADIY ASARLARDA PERSONAJLARARO MUNOSABATLARNING LINGVOMADANIY VA PRAGMATIK TAHLILI (O'ZBEK VA INGLIZ ADABIYOTI MISOLIDA).....	199-203
<i>Khodjayeva Khurshida Sharafitdinovna</i> LANGUAGE CHANGE AND THE EMERGENCE OF NEW LEXICAL UNITS IN THE DIGITAL ERA	204-209

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Реймбаев Абдулла Курбанбаевич</i> РАССУЖДЕНИЯ ОБ УГОЛОВНО-ПРАВОВОМ ПОНЯТИИ УЧАСТИЯ В ПРЕСТУПЛЕНИИ	210-215
<i>Sayfiddinov Aqliddin Anvarjon o'g'li</i> HUDUDLARNI IJTIMOiy-IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA MAHALLIY KENGASHLAR FAOLIYATINI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH: RETROSPEKTIV TAHLIL	216-222
<i>Samandarova Feruza Baxromjon qizi</i> YASHIL DAVLAT XARIDLARI	223-229
<i>Rasulov Siroj Sodiq o'g'li</i> DAVLAT BOSHQARUVIDA ODILLIK PRINSIPI TALQINI	230-233
<i>Aslanov Sharafiddin Xayrullayevich</i> IQTISODIY JINOYATLARNING MAZMUN-MOHIYATI VA ULARNING OLDINI OLISH MEXANIZMLARI	234-238

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Akbarova Gulhayo Oybekovna</i> TA'LIM 5.0 KONSEPTSIYASI ASOSIDA "QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI" FANINI O'QITISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	239-246
<i>Sulaymanova Dildora Nazarovna</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA KREATIV TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISHDA SHAXSGA YO'NALTIRILGAN TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING ROLI	247-251

Aytmuratov Ajiniyaz Jumabay Uli

TALABALARNING MODELLASHTIRISHGA OID KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA
RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH 252-255

Najmetdinov Ma'ruf G'ayratovich

O'QUVCHILARNING SOG'LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISHDA
MULTIPLATFORMADAN FOYDALANISH METODIKASI MODEL 256-265

Javliyeva Shahnoza Bahodirovna

TA'LIM SIFATINI TA'MINLASHGA YO'NALTIRILGAN O'QUV-TARBIYAVIY
JARAYONNI TASHKIL ETISH VA DIDAKTIK MATERIALLAR YARATISH
TEXNOLOGIYASI 266-269

Received: 10 October 2025
Accepted: 25 October 2025
Published: 2 November 2025

Article / Original Paper

MODERN EDUCATIONAL PARADIGMS (DIGITAL EDUCATION, COMPETENCY-BASED APPROACH, LIFELONG EDUCATION): SOCIAL-PHILOSOPHICAL ANALYSIS

Rajabov Ilkhom Mustafayevich

Joint-stock company "Navoi Mining and Metallurgical Combine"
Central Mining Administration, Department of Management Office Manager,
Head of the Information and Spirituality - Enlightenment Group

Abstract. The article studies modern educational paradigms - digital education, competency-based approach and lifelong learning - based on socio-philosophical analysis. The priority of the human factor in the process of transforming the content, methodology and value system of education is substantiated.

Keywords: educational philosophy, digital education, competence, continuing education, innovation, spirituality.

ZAMONAVIY TA'LIM PARADIGMALARI (RAQAMLI TA'LIM, KOMPETENSIYAVIY YONDASHUV, UZLUKSIZ TA'LIM): IJTIMOY-FALSAFIY TAHLIL

Rajabov Ilxom Mustafoyevich

"Navoiy kon-metallurgiya kombinati" Aksiyadorlik jamiyati
Markaziy kon boshqarmasi, Boshqarma Ofis menejer bo'limi,
Axborot va ma'naviyat – ma'rifat guruhi rahbari

Annotatsiya. Maqolada zamonaviy ta'lim paradigmalari – raqamli ta'lim, kompetensiyaviy yondashuv va uzluksiz ta'lim – ijtimoiy-falsafiy tahlil asosida o'rganilgan. Ta'limning mazmuni, metodologiyasi va qadriyatlar tizimi transformatsiyasi jarayonida inson omilining ustuvorligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim falsafasi, raqamli ta'lim, kompetensiya, uzluksiz ta'lim, innovatsiya, ma'naviyat.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I11Y2025N20>

Globalashuv, raqamli transformatsiya va bilim iqtisodiyoti sharoitida ta'lim tizimi inson kapitalining asosiy omili sifatida yangicha mazmun kasb etmoqda. XXI asrda ta'limning vazifasi faqat bilim berish bilan cheklanmay, balki shaxsning mustaqil fikrlashi, ijodkorligi, mas'uliyatliliigi va kompetensiyalarini shakllantirishga qaratilmoqda. Shu nuqtai nazardan, zamonaviy ta'lim paradigmalari – raqamli ta'lim, kompetensiyaviy yondashuv va uzluksiz ta'lim – insonning ma'naviy, ijtimoiy va kasbiy rivojlanishini ta'minlovchi asosiy yo'nalishlarga aylanmoqda. Prezident Sh. Mirziyoyev ta'kidlaganidek, "Ta'lim tizimini tubdan isloh qilmasdan turib, jamiyatni yangilash, taraqqiyotga erishish mumkin emas" [1]. Shu bois ta'lim paradigmalari o'zgarishi falsafiy nuqtai nazardan ham chuqur tahlilni talab etadi.

Raqamli ta'lim texnologiyalari ta'lim jarayonini yanada interaktiv, moslashuvchan va qulay qilmoqda. Onlayn platformalar, virtual laboratoriyalar, sun'iy intellektga asoslangan o'quv dasturlari bilim olish imkoniyatlarini kengaytirib, ta'lim resurslariga geografik

cheklovlarni olib tashlamoqda. Talabalar o'zlarining qiziqishlari va ehtiyojlariga mos ravishda ta'lim trayektoriyalarini tuzishlari, o'qituvchilar esa individual tarzda o'quv jarayonini tashkil etishlari mumkin. Raqamli ta'lim, ayniqsa, pandemiyalar va boshqa favqulodda vaziyatlar sharoitida ta'limning uzluksizligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Kompetensiyaviy yondashuv ta'limning natijaga yo'naltirilganligini ta'minlaydi. Bu yondashuv talabalarning nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llay olish qobiliyatini, muammolarni hal qilish, jamoada ishlash, tanqidiy fikrlash kabi ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan. Kasbiy standartlar va mehnat bozorining talablari asosida shakllantirilgan kompetensiyalar talabalarning kelajakdagi kasbiy faoliyatda muvaffaqiyatga erishishlari uchun zaruriy poydevorni yaratadi. Kompetensiyaviy yondashuv ta'lim jarayonini real hayot va ish sharoitlariga yaqinlashtiradi.

Uzluksiz ta'lim – bu shaxsning hayoti davomida bilim olish va rivojlanish jarayoni. Zamonaviy sharoitda, texnologiyalar tez sur'atlar bilan rivojlanib, yangi kasblar paydo bo'layotgan bir paytda, uzluksiz ta'lim har bir inson uchun zaruriy ehtiyojga aylanmoqda. U nafaqat yangi bilimlarni o'zlashtirish, balki mavjud ko'nikmalarni takomillashtirish, moslashuvchanlikni oshirish va shaxsiy rivojlanishni rag'batlantirishga qaratilgan. Onlayn kurslar, vebinarlar, treninglar va boshqa ta'lim resurslari har bir kishiga o'z vaqtidan unumli foydalangan holda bilim olish imkoniyatini beradi.

Shunday ekan, globallashtirish, raqamli transformatsiya va bilim iqtisodiyoti sharoitida ta'lim tizimining vazifasi faqatgina inson kapitalini shakllantirish emas, balki insonning o'zini anglashiga, jamiyat rivojiga hissa qo'shishiga va hayotdan mamnun bo'lishiga yordam beruvchi asosiy omilga aylanishdir. Zamonaviy ta'lim paradigmalari – raqamli ta'lim, kompetensiyaviy yondashuv va uzluksiz ta'lim – ana shu maqsadlarga xizmat qiladi.

1. Ta'lim paradigmasining falsafiy mohiyati.

“Paradigma” tushunchasi (yunoncha paradeigma – namuna, andoza) T. Kun tomonidan ilmiy tafakkur modeli sifatida izohlangan. Ta'lim paradigmasi esa, o'z navbatida, jamiyatda ustuvor bo'lgan inson, bilim va qadriyatlar haqidagi falsafiy tasavvurlar tizimi hisoblanadi. Ta'limning mazmuni tarix davomida turli falsafiy yondashuvlar asosida shakllangan: antik davrda – axloqiy kamolot, Uyg'onish davrida – insonparvarlik, Yangi davrda – ratsional tafakkur, XX asrda – tajribaviy o'qitish va refleksiya. XXI asrda esa ta'limning falsafiy asosi insonni o'zini rivojlantiruvchi subyekt sifatida anglash g'oyasiga tayanadi [2]. O'zbekistonlik faylasuflar – B. Karimov, I. To'rayev, A. Qodirov – ta'limning falsafiy mohiyatini inson ma'naviyatini yuksaltirish, ijtimoiy ongini yangilash va milliy o'zlikni mustahkamlash jarayoni sifatida talqin etadilar [3].

2. Raqamli ta'lim: yangi axborot-falsafiy paradigma.

Raqamli ta'lim – bu faqat texnologik yangilik emas, balki inson tafakkuri va bilish faoliyatining raqamli shaklga o'tishi jarayonidir. Bu paradigma axborot falsafasi, texnologik gumanizm va kognitiv muvozanat nazariyalari bilan chambarchas bog'liq. Raqamli muhitda bilim individual emas, balki tarmoq asosida yaratiladi, “kollektiv aql” (collective intelligence) tamoyili kuchayadi. Shuningdek, raqamli ta'limda shaxsning o'rganish jarayonidagi roli o'zgaradi: o'quvchi – passiv iste'molchi emas, balki faol bilim yaratuvchiga aylanadi [4]. Masalan, O'zbekistonning “Raqamli ta'lim” milliy dasturi (2022–2026) shaxsni raqamli madaniyat, axborot etikasi va ijodkorlik ruhida tarbiyalashga qaratilgan. Faylasuf N. Jo'rayev ta'kidlaganidek, “raqamli tafakkur bu yangi borliqni idrok etish madaniyatidir” [5].

Raqamli ta'lim nafaqat o'quv resurslariga qulay kirish imkoniyatini beradi, balki virtual hamkorlik maydonini yaratib, talabalar va o'qituvchilar o'rtasida sinergiya o'rnatadi. Bu esa, o'z navbatida, ta'lim jarayonining ijodiy va tanqidiy jihatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Raqamli ta'limning asosiy vazifasi shaxsning axborot oqimlari bilan ishlash qobiliyatini shakllantirish, unda analitik fikrlashni, ma'lumotlarni sintez qilishni va innovatsion yechimlarni topishni rag'batlantirishdir.

Axborot texnologiyalari ta'lim jarayoniga chuqur kirib borishi bilan, o'qituvchining roli ham o'zgaradi. U endi faqat bilim manbai emas, balki bilim olish strategiyasini ishlab chiquvchi, o'quvchilarni yo'naltiruvchi va ularning faoliyatini muvofiqlashtiruvchi mentorga aylanadi. Raqamli ta'lim o'qituvchilardan doimiy ravishda kasbiy mahoratini oshirishni, yangi texnologiyalarni o'zlashtirishni va pedagogik yondashuvlarni modernizatsiya qilishni talab etadi.

Shu bilan birga, raqamli ta'limning salbiy jihatlarini ham inkor etib bo'lmaydi. Virtual muhitga haddan tashqari bog'lanib qolish, ijtimoiy izolyatsiya, axborot xavfsizligi va raqamli tengsizlik kabi muammolar diqqat markazida bo'lishi lozim. Shuning uchun raqamli ta'limni amalga oshirishda ehtiyotkorlik va muvozanatni saqlash, texnologiyalarni insoniylik tamoyillari bilan uyg'unlashtirish zarur.

Xulosa qilib aytganda, raqamli ta'lim kelajak avlodning raqobatbardoshligini ta'minlashning muhim omili bo'lib, u ta'lim tizimini yangi bosqichga olib chiqadi. Biroq, bu jarayonni puxta rejalashtirish, uning imkoniyatlaridan to'g'ri foydalanish va mumkin bo'lgan risklarni minimallashtirish talab etiladi. Faqat shundagina raqamli ta'lim insoniyatning intellektual va ma'naviy rivojlanishiga xizmat qiladi.

3. Kompetensiyaviy yondashuvning falsafiy asoslari.

Kompetensiyaviy yondashuv — bu inson faoliyatini faqat bilimlar majmuasi emas, balki axloqiy, ijtimoiy va kasbiy mas'uliyat tizimi sifatida tushunishga asoslanadi. Bu yondashuvning falsafiy ildizlari pragmatizm (J. Dyui), ekzistensializm (S. Kierkegaard, J.-P. Sartr), hamda faoliyat falsafasiga borib taqaladi. Unga ko'ra, haqiqiy bilim — amaliyotda qo'llaniladigan, ijtimoiy qiymatga ega bilimdir. O'zbekiston kontekstida bu yondashuv "Kasb-hunar ta'limi konsepsiyasi" (2021) asosida rivojlanib, shaxsning kasbiy madaniyatini va mehnat etikasi-ni shakllantirishga qaratilgan. Sh. Yusupovning fikricha, "kompetensiyaviy yondashuv – ta'limni insonparvarlashtirishning zamonaviy bosqichidir" [6].

4. Uzluksiz ta'lim va inson taraqqiyoti falsafasi

Uzluksiz ta'lim (lifelong learning) – inson hayoti davomida o'zini takomillashtirish tamoyiliga asoslanadi. Bu paradigma insonni "doimiy o'quvchi" sifatida tasavvur etadi. Falsafiy jihatdan bu yondashuv A. Toffler, E. Fromm, J. Delor kabi mutafakkirlarning "ta'lim – bu hayotning o'zi" degan g'oyasiga tayanadi. O'zbekiston faylasufi M. Xolbekov esa ta'limni "ma'naviy o'zgarishning ijtimoiy mexanizmi" sifatida talqin etadi [7]. Uzluksiz ta'lim paradigmasi jamiyatning madaniy barqarorligini ta'minlash bilan birga, mehnatsevarlik, mas'uliyat va kasbiy madaniyatni rivojlantiradi.

5. Global tendensiyalar va milliy qadriyatlar uyg'unligi

Globalizatsiya sharoitida ta'lim qadriyatlari o'zgarar ekan, har bir millat o'z ma'naviy negiziga tayanishi zarur. O'zbekiston ta'lim falsafasi uchun bu — "ma'rifatli jamiyat qurish" g'oyasidir. Sh. Mirziyoyevning "Yangi O'zbekiston – ma'rifatli jamiyat" tamoyili raqamli

transformatsiya, kompetensiyaviy yondashuv va uzluksiz ta'limni bir butun jarayon sifatida uyg'unlashtiradi [8].

Ma'rifatli jamiyat qurish g'oyasi, o'z navbatida, milliy qadriyatlarimizni global miqyosda targ'ib etish, yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, ularning ongiga milliy g'urur tuyg'usini singdirish kabi muhim vazifalarni o'z ichiga oladi. Bu jarayonda ta'lim maskanlarining roli beqiyosdir. Ular nafaqat bilim berish, balki o'quvchilarning ma'naviy olamini boyitish, ularni mustaqil fikrlashga o'rgatish, jamiyatga foydali insonlar bo'lib yetishishiga ko'maklashishi lozim.

Shu o'rinda, kompetensiyaviy yondashuvga alohida e'tibor qaratish zarur. Zamonaviy ta'lim tizimi faqatgina nazariy bilimlarni o'zlashtirish bilan cheklanib qolmasligi kerak. Aksincha, u o'quvchilarda amaliy ko'nikmalarni shakllantirish, ularni hayotga tayyorlash, mehnat bozorida raqobatbardosh bo'lishiga yordam berishi lozim. Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi esa bu borada yangi imkoniyatlar eshiklarini ochmoqda.

Uzluksiz ta'lim tamoyili har bir insonning hayoti davomida o'rganish va rivojlanish imkoniyatiga ega bo'lishini anglatadi. Bu, ayniqsa, globallashuv jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi, chunki bilim va texnologiyalar shiddat bilan o'zgarib bormoqda. Shunday ekan, har bir inson o'z bilimlarini doimiy ravishda yangilab, o'z kasbiy mahoratini oshirib borishi zarur.

“Yangi O'zbekiston – ma'rifatli jamiyat” konsepsiyasi ta'lim sohasida tub o'zgarishlarni amalga oshirish, sifatli ta'limni ta'minlash, raqobatbardosh kadrlarni yetishtirish, milliy qadriyatlarimizni asrab-avaylash va rivojlantirish kabi muhim maqsadlarga qaratilgan. Bu maqsadlarga erishish uchun barcha kuch va imkoniyatlarni safarbar etish, doimiy izlanishda bo'lish, yangi g'oyalar va tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash zarur.

Xulosa. Zamonaviy ta'lim paradigmalari — raqamli, kompetensiyaviy va uzluksiz ta'lim — shaxsni intellektual, ma'naviy va kasbiy jihatdan yuksaltirishning falsafiy mexanizmlaridir. Ular o'zaro uyg'unlashgan holda “inson – jamiyat – texnologiya” triadasini barqaror rivojlantirishga xizmat qiladi. Ta'limning falsafiy tahlili shuni ko'rsatadiki, raqamli transformatsiya va global o'zgarishlar sharoitida ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni saqlagan holda innovatsiyani rivojlantirish – asosiy ustuvor yo'nalishdir.

Ushbu paradigmalarning har biri o'ziga xos falsafiy asosga ega bo'lib, ta'lim jarayonining maqsadlari, vazifalari va usullarini belgilaydi. Raqamli ta'lim innovatsion texnologiyalarni ta'limga joriy etish orqali bilim olish imkoniyatlarini kengaytiradi, ta'limni interaktiv va shaxsiylashtirilgan qiladi. Kompetensiyaviy ta'lim bitiruvchilarning kasbiy faoliyatga tayyorgarligini oshirishga qaratilib, ularda zamonaviy mehnat bozorining talablariga javob beradigan amaliy ko'nikmalarni shakllantiradi. Uzluksiz ta'lim esa insonning butun hayoti davomida o'qishi, yangi bilimlarni o'zlashtirishi va kasbiy mahoratini oshirib borishi zarurligini anglatadi.

Bu paradigmalarning uyg'unlashuvi ta'lim tizimining barqaror rivojlanishini ta'minlaydi va “inson – jamiyat – texnologiya” triadasida muvozanatni saqlashga yordam beradi. Texnologiyalar insoniyatga xizmat qilishi, jamiyatning ehtiyojlarini qondirishi va insonning intellektual va ma'naviy rivojlanishiga hissa qo'shishi kerak. Ta'limning falsafiy tahlili shuni ko'rsatadiki, har qanday innovatsiya va texnologik o'zgarishlar ma'naviy-axloqiy qadriyatlarga asoslanishi lozim.

Raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim axloqiy me'yorlar va qadriyatlarni shakllantirish, shaxsning ma'naviy kamolotiga yo'naltirilgan bo'lishi muhim. Sun'iy intellekt va

boshqa texnologiyalar ta'lim jarayonida qo'llanilganda, ularning axloqiy jihatlarini hisobga olish, shaxsiy ma'lumotlarning himoyasini ta'minlash va texnologiyalarning suiste'mol qilinishiga yo'l qo'yimaslik zarur.

Shunday ekan, zamonaviy ta'lim paradigmalari shaxsni intellektual, ma'naviy va kasbiy jihatdan yuksaltirishga, jamiyatning barqaror rivojlanishiga va texnologiyalarning insoniyat manfaatlariga xizmat qilishiga qaratilgan falsafiy mexanizmlardir. Ularni amalga oshirishda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni saqlash va rivojlantirish asosiy ustuvor vazifalardan biri bo'lishi kerak. Bu esa ta'lim sohasidagi mutaxassislardan doimiy izlanishlar, yangi g'oyalar va innovatsion yondashuvlarni talab etadi.

Ta'limning falsafiy asoslarini chuqur anglash va zamonaviy paradigmalarni amaliyotga tatbiq etish orqali biz kelajak avlodni barkamol shaxs sifatida tarbiyalashga, ularning intellektual salohiyatini ro'yobga chiqarishga va jamiyatning barqaror rivojlanishiga hissa qo'shishga erishamiz. Bu jarayonda ta'limning roli nafaqat bilim berish, balki shaxsda mas'uliyat hissini shakllantirish, uning ma'naviy va axloqiy kamolotiga yo'naltirishdan iborat bo'ladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – T.: O'zbekiston, 2021.
2. Kun T. Struktura nauchnyx revolyutsiy. – M.: Progress, 1975.
3. Karimov B., To'rayev I. Oqilona qadriyat mo'ljallari. – T.: Ma'naviyat, 2015.
4. Jenkins H. Convergence Culture. – New York: NYU Press, 2006.
5. Jo'rayev N. Raqamli tafakkur falsafasi. – T.: Fan, 2020.
6. Yusupov Sh. Ta'lim va insonparvarlik falsafasi. – T.: Oliy ta'lim, 2021.
7. Xolbekov M. Ma'naviyat va o'zgarishlar falsafasi. – T.: O'zbekiston, 2018.
8. Mirziyoyev Sh.M. Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari. – T.: O'zbekiston, 2019.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 11 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).